Audicija kao oblik provjere glazbenih sposobnosti

Kraševac Sakač, Marija

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:251:187723

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

THE ACADEMY OF ARTS AND CULTURE IN OSIJEK

Repository / Repozitorij:

Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek

zir.nsk.hr

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

dabar

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU
ODSJEK ZA GLAZBENU UMJETNOST
GLAZBENA PEDAGOGIJA

MARIJA KRAŠEVAC SAKAČ

AUDICIJA KAO OBLIK PROVJERE GLAZBENIH SPOSOBNOSTI

ZAVRŠNI RAD

Mentor:

izv. prof. art. dr. sc. Antoaneta Radočaj-Jerković

Osijek, 2018.

Sažetak

Audicija je pokusni nastup, odnosno ispit pred ocjenjivačkom komisijom u svrhu prijema na studij, posao, školu, zbor ili orkestar. Audicije koje se primijenjuju u praksi mogu se podijeliti prema vrstama sposobnosti koje se žele njome ispitati. U području glazbene umjetnosti audicije su usmjerene na utvrđivanje glazbenih sposobnosti nužnih za prijem u glazbenu školu, zbor, orkestar ili sudjelovanje u raznim drugim glazbenim aktivnostima i služe kao neka vrsta selekcije kandidata. Ispitivači na audiciji koriste testove prilagođene ovisno o svrsi njihove namjene inspirirane standardiziranim testovima glazbenih sposobnosti. Na audiciji za prijem u zbor ključni elementi koje je potrebno ispitati jesu osjećaj za ritam i intonaciju, glazbena memorija te kvaliteta pjevačkog glasa (opseg, boja i vrsta glasa).

Ključne riječi: glazbene sposobnosti, muzikalnost, testovi provjere glazbenih sposobnosti, audicija

Abstract:

The audition is a trial performance, or exam in front od the selection board in order to be elected in the study, school, singing choir or orchestra. Auditions usually used in the practise can be divided according to specific skills required. In the music edition's focus on the determination of musical abilities essential for the election to the school, singing choir, orchestra or participate indiffirent musical activities. Auditions are exploited as a selection tool for candidates. Music abilities are evaluated using a sort of adapted standardized exams focused to evalute specific set of music abilities. Key elements for the singing choir audition are rythm and intonation, music memory and vocal quality (vocal range, color and vocal type).

Key words: musical abilities, musicallity, tests of musical abilities, audition

SADRŽAJ:

1. UVOD....1
2. GLAZBENE SPOSOBNOSTI....2
3. TESTOVI PROVJERE GLAZBENIH SPOSOBNOSTI....7
   3.1. Ritamski osjećaj učenika....11
   3.2. Sposobnost melodijskog shvaćanja i reproduciranja....12
   3.3. Sposobnost prepoznavanja melodije....13
   3.4. Reagiranje na glazbeni doživljaj....13
4. TESTOVI GLAZBENIH SPOSOBNOSTI KAO OBLIK SELEKCIJE KANDIDATA PRILIKOM UPISA....14
5. AUDICIJA KAO POSTUPAK PRISTUPANJA ZBORU I GLAZBENOJ ŠKOLI....17
   5.1. Audicija kao postupak pristupanja zboru....17
   5.2. Audicija kao postupak pristupanja glazbenoj školi....18
6. ZAKLJUČAK....20
7. LITERATURA....21

1. UVOD

Sam pojam „audicija“ obuhvaća jako široko područje koje je primjenjivo kako na umjetnost tako i na ostala nesrodna područja. Može se definirati kao pokusni nastup/ispit pred ocjenjivačkom komisijom prije primanja na studij, posao, školu, u zbor ili orkestar. Audicije s kojima se susrećemo u praksi mogu se u grubo podijeliti prema vrsti sposobnosti koja se želi njome provjeriti. Audicija u glazbi je trenutak pravilne prosudbe o nečijoj glazbenoj i pjevačkoj vrijednosti. Svaka audicija mora se pripremiti, objaviti te na njoj mora vladati sabranost, psihološki ohrabrujuća atmosfera i znalački odabran testirajući materijal (Jerković, 2010.).

U ovom radu dat je osvrt na audiciju kao metodu kojom se ispituju glazbene sposobnosti, odnosno testove kojima se utvrđuju glazbene sposobnosti kandidata. Prikazani su testovi koji bi mogli biti od pomoći kod provjere glazbenih sposobnosti na audiciji.

Rad je podijeljen na šest poglavlja, od kojih svako obrađuje zasebnu tematsku cjelinu nužnu za shvaćanje problematike audicije pa je tako na samom početku dat prikaz i definicija glazbenih sposobnosti, zatim testovi koji služe za provjeru glazbenih sposobnosti, testovi koji se koriste kao selekcijea kandidata prilikom upisa glazbenih škola i na kraju audicije kao jednog od postupka prilikom upisa glazbene škole i zbora.

2. GLAZBENE SPOSOBNOSTI

Sposobnost se može definirati kao skup određenih vještina koje su nužne za uspješno obavljanje nekog zadatka ili neke djelatnosti, a otprilike takvu definiciju sposobnosti dao je i Poljak (1970) definirajući je kao kvalitetu ličnosti koja je formirana tako da uspješno obavlja neku djelatnost (rad, aktivnost, finkciju). Ovisno o autorima prisutne su različite klasifikacije sposobnosti. Poljak (1970) je sposobnosti podijelio na:

- senzorne ili perceptivne (zasnovane su na senzornoj aktivnosti i u sebi obuhvaćaju sposobnosti osjetnog doživljaja – vid, sluh, okus, njuh, dodir, toplina, hladnoća, bol, podražaj, kretanje, napor, kao i različite organske osjete)
- manualne ili praktične (temelje se na praktičnoj aktivnosti, odnosno praktičnom radu u smislu aktivnog odnosa čovjeka prema konkretnoj materiji radi transformiranja i oblikovanja te materije)
- sposobnost izražavanja (odnose se na govor, čitanje, pisanje, crtanje, slikanje, matematičko izražavanje, pjevanje, sviranje i izražavanje pokretima tijela /geste, mimika/)
- intelektualne ili mentalne (one su najviši domet ljudskog duha i formiraju se na bazi ljudskog intelektualnog rada, napose misaonog; intelektualne sposobnosti su baza za razvijanje ostalih sposobnosti).

Musek (1977) definira sposobnosti kao osobine ličnosti koje utječu na uspješnost postignuća pojedinca u slučaju znanja, motivacije i drugih osobina ličnosti te smatra da na njih utječu okoliš, vlastiti rad, nasljeđe i geni. Bez okruženja i vlastitog rada one bi ostale prikrivene. Sposobnosti je podijelio u dvije skupine:

- opće sposobnosti (intelektualna fleksibilnost: brzina odgovora, predviđanje, klasificiranje, planiranje, generalizacija)
- posebne sposobnosti (umjetničke, glazbene, intelektualne, socijalne) (Begić, 2010)

Prve glazbene sposobnosti stječu se i razvijaju od najranijeg djetinjstva, a to su pjevanje, slušanje i estetsko prosuđivanje glazbe. Dijete od najranije dobi reagira na zvukove oko sebe te spontano odrastanjem razvija i glazbene sposobnosti. Tijek razvoja glazbenih sposobnosti od najranije pa sve do zrele dobi prikazan je u tablici 1 (Čudina-Obradović i Mirković-Radoš prema Brđanović, 2016).

Tablica 1: Tijek razvoja glazbenih sposobnosti prema Brđanović

DOB	FUNKCIJA	MANIFESTACIJA
1.faza: slušanje i motoričke reakcije na glazbu		
0 - 1 mjesec	reagiranje na zvuk	žmirkanje, podrhtavanje
oko 1 mjesec		akustička fiksacija – umirivanje za vrijeme slušnog podražaja
oko 3 mjeseca	lociranje zvuka	okretanje glave prema izvoru zvuka
4 - 6 mjeseci	razlikovanje slušnih podražaja, početak aktivnog prihvaćanja glazbe	veća osjetljivost za tonove nego za govor, slušanje s pažnjom, pokazivanje znakova zadovoljstva za vrijeme slušanja glazbe, odgovaranje na zvuk pokretom, imitiranje slogova
2. faza: prve glazbene reakcije		
oko 6 mjeseci	početak neposredne glazbene imitacije	pokušaji glasovne reprodukcije promjena u visini ili ritmu zvučnog izvora
6 - 9 mjeseci	neposredna vokalizacija na glazbu, razvoj glazbenog „brbljanja“	reprodukcija promjene visine ili ritma
oko 9 mjeseci	diferencirano reagiranje na glazbu	reakcija ugode ili neugode na razne vrste glazbe
12 - 18 meseci	razvoj interesa za zvuk riječi pjesama, porast broja motoričkih reakcija na glazbu	odgovaranje pokretom na glazbu je sve snažnije, ali pokret i glazba još nisu usklađeni
oko 18 mjeseci	početak usklađivanja pokreta i glazbe	plesanje s drugima
3. faza: prve glazbene reakcije		
18 - 24 mjeseca	spontanost kod pjevanja, razvoj glazbene imitacije	pjevanje u malim intervalima, bez riječi, s jednostavnim ritmom, imitiranje dijelova pjesama – teksta i/ili nekoliko taktova melodije
2 - 3 godine	izmjenjivanje spontanog pjevanja i pjevanja imitiranjem poznatih melodijskih sekvenci	pjevanje/imitiranje sve dužih melodijskih dijelova
oko 3 godine	povećava s einteres za glazbu, povećava se broj pokreta kao reakcije na glazbu i njihova usklađenost s glazbom, spontano pjevanje sve više ustupa mjesto pjevanju po glazbenom modelu	pažljivo slušanje, koncentracija na glazbene podražaje, u imitiranju melodije, ritma i riječi uspješna je otprilike polovica populacije trogodišnjaka, izvođenje pjesama sve većeg broja i sve dužih pjesama
4. faza: imaginativno pjevanje		
3 - 4 godine	razvoj melodijske imaginacije i inventivnosti, razvijeno razlikovanje intenziteta zvuka	pjevanje raznovrsnih, često izmišjenih pjesama ili sastavljenih od dijelova poznatih pjesama uz korištenje

		jednostavnih ritmova, uživanje u plesu uz glazbu
5. faza: razvoj ritma		
5 - 6 godina	značajno poboljšanje sposobnosti održavanja ritma, izdvajanje visine tona, riječi i ritma iz glazbene cjeline i njihovo razlikovanje nije još razvijeno	povećanje ritmičke stabilnosti glazbene izvedbe, poteškoće u prilagodbi pokreta promjenama tempa, greške u intervalima, slučajni prelasci u drugi tonalitet
6. faza: stabilizacija glazbenih sposobnosti		
6 - 9 godina	ubrzan razvoj melodijskih i ritmičkih vidova glazbene sposobnosti, sposobnost analiziranja akorda još nije razvijena	sve uspješnije razlikovanje visine tonova, daljnje povećavanje ritmičke stabilnosti glazbene izvedbe, opažanje promjene tonaliteta, postepeno usvajanje i razumijevanje glazbenih pojmova
7. faza: razvoj analitičkog i estetskog procjenjivanja – prijelaz s konkretne na apstraktnu fazu		
oko 11 godina	postupni razvoj „viših“ oblika glazbenih sposobnosti koji omogućuju analitičko i estetsko glazbeno procjenjivanje	procjenjivanje adekvatnosti ritmičke (metričke) akcentuacije, procjenjivanje harmonije (akorda), intenziteta i fraziranja, prve estetske procjene glazbe
8. faza: glazbena zrelost		
oko 17 godina	postizanje pune razvijenosti glazbenih sposobnosti, razina razvijenosti glazbenih sposobnosti ovisi o okruženju, urođenim osobinama i obrazovanju	analiziranje harmonija, estetsko procjenjivanje glazbe, samostalno glazbeno stvaranje

Postoji mnogo termina koje autori koriste kao sinonime za glazbenu sposobnost. Primjenjuju se u praksi, a često se mogu naći i u stručnoj literaturi. Nerijetko se događa da autori tako umjesto termina glazbena sposobnost koriste termine glazbena dispozicija, glazbeni kapacitet, glazbene sklonosti, muzikalnost, glazbeni talent te glazbena genijalnost (Kolarovska-Gmirja prema Šulentić Begić, 2006). Glazbene sposobnosti, osim što imaju različite nazive, također su i drugačije definirane od strane različitih autora. Tako je Seashore definirao glazbenu sposobnost kao posjedovanje kapaciteta za slušanje i razumijevanje glazbe i, najčešće, za neki oblik glazbenog izraza, što rezultira usmjeravanjem prema glazbi (Brđanović, 2014). Dobrota (2012) je glazbene sposobnosti definirala kao fenomen koji uključuje razumijevanje i pamćenje melodije, percepciju i razumijevanje ritma, tonaliteta, intervala, estetskog značenja glazbe te apsolutni sluh (Brđanović, 2016). Tragajući za što točnijom definicijom glazbenih sposobnosti,

autori često koriste termin muzikalnost, koji se i učestalije koristi u stručnoj literaturi, međutim radi se zapravo o glazbenoj sposobnosti koja je nužna za budućeg glazbenika i koja se testira. Bentley definira glazbenu sposobnost kao karakteristiku koja razlikuje muzikalne osobe od nemuzikalnih i automatski postavlja pitanje gdje počinje i gdje završava muzikalnost te kako se na precizan način može odrediti kod osoba (Brđanović, 2016).

Tražeći pojašnjenje pojma „muzikalnost“ naći će se više definicija od kojih ne postoji ona više ili manje ispravna jer svaki autor definira muzikalnost na svoj način. Tako je Révész (1972) ponudio definiciju da je muzikalnost potreba i sposobnosti da se doživi autonomno djelovanje glazbe i da se glazbeni izraz prosudi na temelju estetske vrijednosti. Još jedna od definicija muzikalnosti govori da je muzikalnost potencijal, kapacitet za glazbena ostvarenja, odnosno kvalitete ili osobine koje omogućuju ili olakšavaju stjecanje ili razvoj glazbene vještine (Rojko, 1981). Definiciju muzikalnosti kao sposobnost doživljavanja i emocionalnog reagiranja na glazbu iznio je Požgaj (Požgaj, 1988). Mjøn pod terminom muzikalnost podrazumijeva sposobnost komponiranja, apsolutni sluh, sposobnost sviranja po sluhu, improviziranje i pjevanje drugoga glasa (kao pratnje prvom, koji pjeva ispitivač). Rojko smatra da se muzikalnost ne može definirati već samo prepoznati i opisati na temelju analiziranih karakteristika glazbenog ponašanja, na čemu se baziraju testovi muzikalnosti (Rojko, 1981).

Seashore smatra da postoji više tipa muzikalnosti, odnosno da je moguće posjedovati različite glazbene sposobnosti u različitom stupnju i podijelio je muzikalnost na:

- tonalnu (osjetljivost na element tonske visine, melodiju i harmoniju)
- dinamičku (osjetljivost na modifikacije glasnoće)
- temporalnu (osjetljivost na vremenske aspekte glazbe – mjeru, ritam i tempo)
- kvalitativnu (osjetljivost za tonske boje)

Analogno tome, određena osoba može imati izrazit smisao za ritam dok će smisao za neku drugu komponentu biti slabiji (Matijević, Svalina, 2011).

Matz (prema Tomerlin, 1969) također navodi kategorije muzikalnosti po svom shvaćanju te daje podijelu muzikalnosti na:

- izvanrednu muzikalnost (apsolutan sluh)
- normalnu muzikalnost
- neprobuđenu muzikalnost (uspavanu)
- ispodprosječnu muzikalnost (minimalnu)
- izrazitu muzikalnost

Promatrajući različite definicije muzikalnosti može se uočiti da niti jedna od njih nije neispravna, već svaki autor daje definiciju prema svom shvaćanju i iskustvu iz prakse.

3. TESTOVI PROVJERE GLAZBENIH SPOSOBNOSTI

Kako bi uopće i došlo do razvoja testova za provjeru muzikalnosti, odnosno glazbenih sposobnosti, najprije je bilo potrebno utvrditi koji se elementi muzikalnosti žele ispitati, tj. koje elemente muzikalnosti treba posjedovati osoba koja želi kročiti na glazbeni put. Autori su tako iznosili osobine muzikalnih osoba koje smatraju ključnim, a to je puno pomoglo kasnijim autorima za sastavljanje prvih testova. Tako je Stumpf proučavajući jednog nadarenog mladića došao do zaključka da su za muzikalnost ključni apsolutni sluh, dobro razlikovanje visine i boje tona, glazbeno pamćenje, lakoća u prepoznavanju intervala, sposobnost transponiranja, sposobnost improviziranja, sposobnost sviranja disonantnih akorada te sposobnost da se upotrebljavaju neakordski tonovi u melodijskoj liniji. Osnovnim osobinama smatrao je razlikovanje visine tona, razlikovanje dvoglasja od jednoglasja, razlikovanje stupnja disonance i korektno pjevanje (Farnsworth prema Rojko, 1981). Billroth je smatrao da su za muzikalnost ključni sposobnost pamćenja, prepoznavanja i reprodukcije kratkih melodija (Farnsworth prema Rojko, 1981). Johannes von Kries je naveo visinu tona, pamćenje, reprodukciju, ritamski osjećaj i glazbeni sluh kao ključne elemente muzikalnosti (Révész prema Rojko, 1981).

Prije prvih testova postojali su zanimljivi pokušaji mjerenja muzikalnosti. Kao primjer imamo metode M. F. Meyera koji je za potrebe ispitivanja muzikalnosti upotrebljavao obeimetar (za mjerenje ehoteratičnosti, odnosno sposobnosti ispitanika da slijedi zvuk), koncertometar (za mjerenje sposobnosti zajedničkog sviranja), ritmometar (za mjerenje ritamske sposobnosti), terpometar (za mjerenje sposobnosti interpretacije zadanih akorada kao tužnih, aktivnih ili neutralnih) i himnometar (za mjerenje pamćenja tonova) (Rojko, 1981).

Prve testove glazbenih sposobnosti sastavio je njemački psiholog Karl Stumpf 1880., a testovi koji su najpoznatiji i prvi standardizirani testovi uopće jesu Seashoreove *Mjere muzičkog talenta* iz 1919. godine. Oni se sadrže:

- test razlikovanja visine tona
- test razlikovanja jačine tona
- test razlikovanja trajanja
- test razlikovanja boje tona
- test pamćenja tonova
- test razlikovanja ritamskih sklopova

U testu razlikovanja visine tona, ispitaniku se odsviraju dva tona i njegov je zadatak utvrditi koji ton je viši/niži. Osnovni ton testa visine postavljen je na 500 Hz. Test sadrţi 50 zadataka u kojima se razlika između dva tona kreće od 17 Hz do svega 2 Hz, odnosno, od četvrtine cijelog stepena do jedne petnaestine polustepena (intervali manji od male sekunde).

Kod testiranja jačine tona, ispitaniku se zadaju dva tona različite glasnoće, a on određuje koji je glasniji, odnosno tiši. Test ima 50 zadataka u kojima intenzitet varira od 4 do 0,5 decibela.

Testiranjem razlikovanja trajanja tonova ispitanik ima za zadatak utvrditi koji je ton dulji ili kraći. Test također sadrži 50 zadataka, a razlike u trajanju tonova kreću se između 0,3 sekunde do 0,05 sekunde.

Test razlikovanja boje tona sadrži 50 zadataka. Ispitanik sluša dva tona i uspoređije ih prema boji. Osnovu testa čini ton fis sa šest parcijalnih tonova. Razlika u boji postiže se tako da se poveća intenzitet četvrtog parcijalnog tona na račun trećega, odnosno koliko se poveća intenzitet četvrtoga, toliko se razmjerno smanji intenzitet trećega parcijalnog tona, a ukupni intenzitet ostaje isti. Promjene u boji su veće što su veći varijabilni intenziteti, a kreću se od 10 do 4 decibela.

U testu pamćenja tonova ispitaniku se dva puta zadaje motiv od 3,4 ili 5 zonova izabranih na način da čine melodijsku liniju. Kod drugog zadavanja jedan ton se mijenja, a ispitanik određuje koji se ton promijenio. Test se izvodi na orguljama.

Test razlikovanja ritamskih sklopova se sastoji od 30 zadataka. Prezentiraju se parovi ritamskih sklopova, a ispitanik određuje je li drugi sklop u paru jednak prvome ili se od njega razlikuje.

1920. godine Revesz je također donio svoje testove muzikalnosti koji su ukazali na mogućnost mjerenja raznih elemenata glazbene sposobnosti. Utvrdio je da postoji osam akustičko - glazbenih sposobnosti te je osmislio i testove za njihovu provjeru, a to su:

- smisao za ritam
- smisao za regionalni sluh
- analiza dvoglasja i višeglasja
- relativni sluh
- smisao za harmoniju
- muzikalno shvaćanje
- ponavljanje melodije
- sviranje po sluhu

- produktivna fantazija

Smisao za ritam ispitivao je pomoću zadataka iz dviju skupina serija poredanih po težini. Prva serija (Rojko, 1981, 20) se sastoji od 12 ritamskih zadataka, a druga serija (Rojko, 1981, 20) sadrži obrazce istih ritamskih zadataka, ali uz melodijsku i harmonijsku komponentu. Primjer zadatka iz prve i druge serije nalaze se na slikama 1 i 2.

Slika 1: Zadatak iz prve serije

Slika 2: Zadatak iz druge serije

Zadatke za regionalni sluh osmislio je na način da se ispitaniku zadaje jedan ton na klaviru, a on ga mora pronaći.

Sposobnost za analizu dvoglasja testira na način na ispitaniku odsvira dvoglasje, a on mora otpjevati pripadajuće tonove odozdo prema gore ili može odsvirati tonove na klaviru. Zadaju se također i troglasni i četveroglasni akordi.

Relativni sluh ispituje na način da se ispitaniku zadaje interval, a nakon toga se zadaje ton na kojem ispitanik mora otpjevati interval jednak zadanom.

Kod ispitivanja smisla za harmoniju postoje tri tipa zadataka. Kod prvog tipa zadataka ispitaniku se svira dvoglasje troglasje (terce, kvarte, kvinte, durski i molski trozvuci i obrati), a on mora pjevati pripadajuće tonove u akordu od nižeg prema višem te određuje tonski rod (dur/mol). Drugi tip zadataka se sastoji od četveroglasnih kadenca koje se sviraju na klaviru, a ispitanik mora otpjevati pojedine glasove. U trećem tipu zadataka ispitivač svira modulativni ulomak, a ispitanik određuje trenutak nastupa novog tonaliteta.

U zadatcima muzičkog shvaćanja od ispitanika se zahtijeva da otpjeva neku pjesmu po vlastitiom izboru te se na temelju otpjevanog zaključuje o čistoći intonacije, sigurnosti i pamćenju.

Sviranje po sluhu ispituje se na način da se od ispitanika zatraži da odsvira na klaviru neku poznatu pjesmu, pri čemu nije važno je li učio ranije svirati klavir ili nije.

U svrhu ispitivanja produktivne fantazije preporuča se da se ispitaniku svira lagana, jednostavna melodija koja će se prekinuti sa zahtjevom da je ispitanik nastavi i završi (Rojko, 1981).

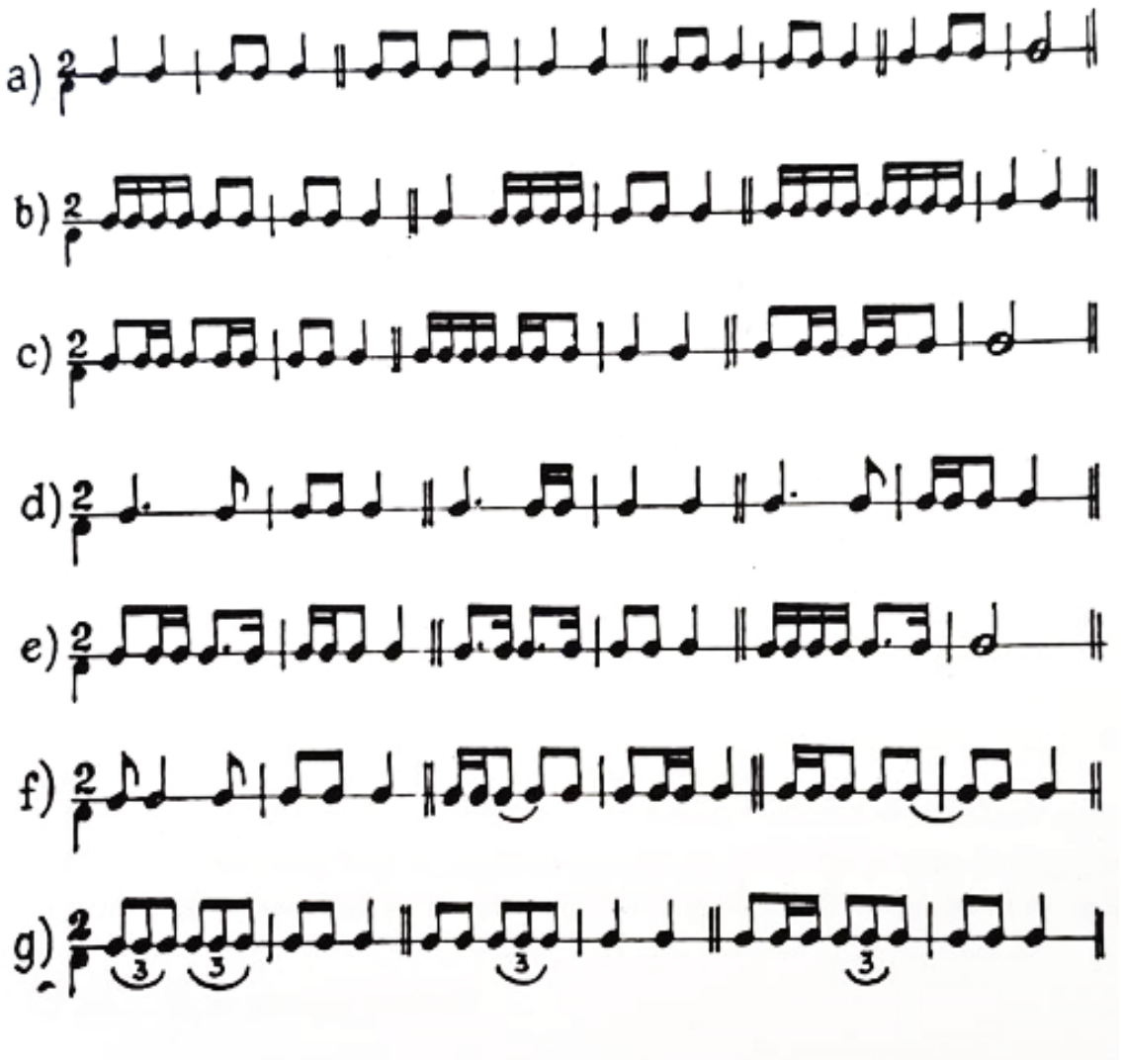
Revesz i Seashore su imali velik utjecaj na radove kasnijih glazbenih psihologa te razvoj daljnjih testova i njihovo unaprijeđenje. Kada se govori o glazbenim sposobnostima (čija razina se želi ispitati testovima provjere) u znanosti i praksi postoje dva pristupa koja se koriste u svrhu njihova proučavanja - subjektivni i objektivni. Subjektivnim pristupom smatra se procjena dječjih glazbenih sposobnosti na prijemnim ispitima za glazbene škole ili na audicijama za neke glazbene aktivnosti. Temelji se na osobnom iskustvu i dojmu kontakta s djetetom. Objektivni pristup podrazumijeva korištenje standardiziranih testova na temelju točnih statističkih izračuna koji su pogodni za grupna testiranja kojima se obuhvaća najšira populacija. Subjektivne metode .su najprimjenjivanije i od velike koristi glazbenim pedagozima u osnovnim školama. Elementi koji se prate kako bi nastavnik mogao ocjeniti razinu muzikalnosti kod djeteta jesu:

- ritamski osjećaj učenika,
- sposobnost melodijskog shvaćanja i reproduciranja
- sposobnost prepoznavanja melodije
- reagiranje na glazbeni doživljaj (Šulentić Begić, 2010)

Važno je da se ti elementi ispituju spontano, u obliku igre i u vedrom raspoloženju.

3.1. Ritamski osjećaj učenika

Ritamski osjećaj učenika ispituje se na način da se učeniku zadaju ritamske fraze pljeskanjem ili kucanjem koje on mora reproducirati. Ispitivanje se provodi individualno, a koriste se jednostavne dvotaktne fraze koje se, ukoliko se radi o nadarenom učeniku, nadograđuju kompliciranijim ritmovima. Primjer ritamskih fraza nalazi se na slici 3.

Slika 3: Ritamske fraze za provjeru ritamskog osjećaja učenika

(Požgaj, 1988: 206)

3.2. Sposobnost melodijskog shvaćanja

Sposobnost melodijskog shvaćanja i reproduciranja provjerava se na način da nastavnik zadaje meloritamsku frazu sviranjem na instrumentu ili pjevanjem neutralnim slogom. Koriste se također dvotaktne fraze i kreće se sa jednostavnijim nakon kojih se prelazi na teže primjere. Primjer melodijskih fraza koje se mogu koristiti u svrhu testiranja melodijskog shvaćanja i reproduciranja prikazan je na slici 4.

Slika 4: Melodijske fraze za ispitivanje sposobnosti melodijskog shvaćanja

(Požgaj, 1988: 207)

3.3. Sposobnost prepoznavanja melodije

Sposobnost prepoznavanja melodije se primjenjuje u slučaju kada učenik nije mogao ni približno reproducirati zadane melodijske fraze. Nastavnik u tom slučaju kaže učeniku da mu nabroji nekoliko pjesama koje su mu poznate. Zatim učitelj svira te pjesme, a učenik prepoznaje o kojim pjesmama se radi. Ovakvim pristupom može se povezati i pokušaj pjevanja prepoznate melodije. Često se događa da dijete točno otpjeva poznatu melodiju jer je oslobođen od straha ili nekih smetnji.

3.4. Reagiranje na glazbeni doživljaj

Reagiranje na glazbeni doživljaj koristi se u slučaju kada nije postignut rezultat prethodnim oblicima ispitivanja. Odabere se nekoliko glazbenih primjera različito karaktera (ugođaja i tempra) i učenik uočava glazbene sastavnice tijekom slušanja. Bitno je učeniku dati uputu za slušanje, npr. ako određuje karakter glazbe uputiti ga da pokuša odrediti koja glazba je nježnija, smirenija, a koja je brza i živa (Požgaj, 1981).

4. TESTOVI GLAZBENIH SPOSOBNOSTI KAO OBLIK SELEKCIJE KANDIDATA PRILIKOM UPISA

Primjena testova u glazbi najčešće se promatra s praktičnog aspekta, što bi značilo da se koriste prilikom selekcije kandidata za glazbeno školovanje pri čemu treba skrenuti pozornost na velik broj ne otrkivenih talenata te na učenike nedovoljnih sposobnosti za glazbeno školovanje (Rojko, 1981).

Prilikom upisa u osnovne i srednje glazbene škole, od učenika se očekuje određena količina glazbenog predznanja kako bi mogli započeti ili nastaviti glazbeno školovanje. Obzirom da se glazbena umjetnost razlikuje od ostalih umjetnosti po svom specifičnom odgojno - obrazovnom sustavu, kandidati prije upisa trebaju proći testove kojima će se utvrditi razina njihovih glazbenih sposobnosti te sukladno rezultatima odlučiti zadovoljavaju li kandidati tražene kriterije za upis glazbene škole/zbora. Potreba za vlastitim odgojno - obrazovnim sustavom objašnjava se složenošću posebnih vještina kao što su pjevanje po notnom tekstu, točnije, vještina svjesnog čitanja notnog teksta i vještina sviranja na glazbalu što je uz mnoštvo drugih znanja, vještina i navika potrebna svakom glazbeniku bez obzira na profil. U okviru glazbenoga odgojno - obrazovnog sustava osnovna glazbena škola predstavlja stupanj na kojem se stječu osnove za nastavak glazbenog odgoja i obrazovanja na srednjem i visokom stupnju. Zadatci glazbene škole jesu:

- omogućiti učenicima stjecanje vještine sviranja na kojem od glazbala koja se u školi poučavaju te razvijati učenikove glazbene sposobnosti – produktivne i reproduktivne
- omogućiti uz učenje glazbala stjecanje i drugih važnih glazbenih znanja, vještina i navika, omogućujući učenicima cjelovit glazbeni razvitak
- pratiti učenikov napredak u cjelini i u svim pojedinim elementima napredovanja – glazbenosti, znanjima i vještinama kako u cilju usmjeravanja učenika za one djelatnosti (glazbalo) na kojima su im izgledi za uspjeh najveći, tako i u pogledu njihova krajnjega profesionalnog usmjerenja
- razvijati u učeniku, upoznavanjem hrvatske kulturne baštine osjećaj pripadnosti i bogatstvo različitosti umjetničke glazbe
- voditi brigu o osobito sposobnim i darovitim učenicima

- brinuti se da se cjelokupni odgojnoobrazovni proces odvija prema suvremenim psihološkim, pedagoškim i metodičkim spoznajama uz poštovanje osobnosti svakog učenika
- voditi brigu pri upisivanju učenika na pojedino glazbalo o društvenim potrebama, posebice u trenutku kad se donosi odluka o konačnom glazbenom usmjerenju
- promicati glazbu, putem javne djelatnosti (priredbe, koncerti, smotre, natjecanja...) i utjecati na unapređivanje glazbene kulture u sredini u kojoj škola djeluje (Nastavni plan i program za osnovne glazbene i osnovne plesne škole, 2006.)

Testovi za provjeru glazbenih sposobnosti služe kao selekcija upisa, pomažu prilikom otkrivanja muzikalnosti, a s druge strane mogu poštedjeti djecu slabijih glazbenih sposobnosti uzaludnog trošenja vremena i truda ukoliko test pokaže da kandidat ne posjeduje odgovarajuću razinu glazbenih sposobnosti nužnih za upis glazbene škole. Također, nerijetko se testovi koriste u svrhu pristupanja profesionalnim i amaterskim zborovima ili kulturno umjetničkim društvima gdje kandidat također mora pokazati minimalnu količinu muzikalnosti potrebne za sudjelovanje u zboru. U svakodnevnom govoru češće se koristi naziv audicija.

Jedan od testova koji se i danas koristi za testiranje glazbenih sposobnosti je test *Mjere glazbenih sposobnosti*, koji je konstruirao Arnold Bentley, engleski psiholog sa sveučilišta u Readingu. Testom se dijagnosticira trenutni stupanj osnovnih glazbenih sposobnosti djece od 7 do 14 godina. Predviđen je za grupno mjerenje i mjeri ponajprije elementarne, urođene ili nenamjerno naučene glazbene sposobnosti. Sadrži ukupno 60 zadataka i svaki točan odgovor donosi jedan bod. Sastoji se od 4 subtesta:

- razlikovanje visine tona
- pamćenje tonova
- analiza akorda
- pamćenje ritma

Prilikom ispitivanja razlikovanja visine tona ispitanik uspoređuje dva tona te određuje koji je viši, niži ili jesu li jednaki. Test sadrži 20 zadataka. Kod testiranja memorije odnosno pamćenja tonova ispitanik određuje promijenjeni ton. Odsvira se dva puta melodija od pet tonova i nakon toga se jedan ton promijeni, a ispitanik mora odrediti koji je to ton. Test sadrži 10 snimljenih zadataka odsviranih na orguljama. Kod testiranja analize akorda ispitanik sluša akorde i intervale te određuje broj tonova. Od dvadeset zadataka u deset primjera su dvoglasni, u osam troglasni, a u dva zadatka četveroglasni akordi. Zadatci su također snimljeni na orguljama. U

zadatcima pamćenja ritma ispitanik sluša ritamski sklop od četiri dobe koji se ponavlja s izmjenom na jednom dobi te je potrebno odrediti na kojoj dobi se dogodila promjena. Ritamski nizovi su snimljeni na orguljama i svaki sljedeći treba stajati na drugoj tonskoj visini. (Brđanović, 2016).

5. AUDICIJA KAO POSTUPAK PRISTUPANJA ZBORU I GLAZBENOJ ŠKOLI

5.1. Audicija kao postupak pristupanja zboru

Prije uključivanja u zbor kandidati najprije moraju proći selekciju za prijem tijekom koje će komisija odabrati kandidate koji posjeduju tražene glazbene sposobnosti. U tu svrhu oblik ispitivanja koji se koristi je audicija na kojoj se ispituju i ocjenjuju minimalne glazbene sposobnosti nužne za sudjelovanje u aktivnostima zbora (Radočaj-Jerković, 2017). Kandidatima se obično zadaje da otpjevaju pjesmu po izboru: djeci neku školsku pjesmu, a odraslima društvenu, narodnu ili zabavnu. Pri tome može se odmah mijenjati tonalitet kako bi se dobio rezultat opsega glasa. Nakon otpjevane pjesme ispitivač zadaje zadatke: *„Zadatci koje sviramo ili pjevamo neka budu zadani u početku tonalno, da mogu lakše pokazati čistoću sluha, da pjevač može sigurno reagirati i pokazati rezultat osjećaja za preciznost intonacije. Pri tome će se utvrditi mišljenje besprijekornosti ritmičkog gibanja.“* (Jerković, 2010, 169). Na taj način ispitivač će provjeriti glazbeni sluh putem intonacijskog i ritmičkog sadržaja te usput provjeriti glazbenu memoriju i kvalitetu pjevačkog glasa - glasovni opseg, boju glasa, vrstu glasa (Radočaj-Jerković, 2017). Točna intonacija često nije osnovni pokazatelj muzikalnosti te je prilikom ispitivanja glazbenog sluha potrebno provjeriti i ostale ključne elemente, a to su osjećaj za intonaciju, sposobnost uočavanja dinamike, sposobnost uočavanja tempa, osjećaj za ritam, sposobnost kretanja uz glazbu sposobnost uočavanja glazbenog oblika, sposobnost pamćenja glazbenih cjelina, sposobnost prepoznavanja melodije i osjećaj za skupno muziciranje (Šulentić Begić prema Radočaj-Jerković, 2017). Ti elementi se ne provjeravaju na audiciji već se provjeravaju, prate i unaprijeđuju tijekom rada i sudjelovanja u zboru. Korištenjem audicije kao postupka kojim se provjeravaju glazbene sposobnosti nužne za sudjelovanje u zboru voditelj zbora može kvalitetnije stvoriti homogeniju skupinu učenika u pogledu sposobnosti. Takva skupina će se razvijati i djelovati sinkroniziranije, učitelj će moći biti podjednako usmjeren prema svim učenicima i uz manji broj individualiziranih programa i zadataka ostvarivati brže i značajnije glazbene rezultate. Također audicija pomaže u planiranju rada sa zborom te odabiru glazbenog repertoara (Radočaj-Jerković, 2017). Radočaj-Jerković smatra da napuštanje audicije kao postupka za selekciju kandidata prilikom pristupa zboru može pozitivno i ohrabrujuće djelovati na kandidate jer se nerijetko događa da su kandidati u velikom stresu te ne pokažu maksimum svojih sposobnosti. U tom slučaju audicija nije adekvatan pokazatelj glazbenih sposobnosti pojedinca. Napuštanjem audicije kao postupka selekcije

kandidata otvoriti će se mogućnost svim kandidatima za pristup i sudjelovanje u zboru. Kod njih će se razviti osjećaj samopouzdanja te osjećaj tolerancije. Ipak, postoje i nedostatci napuštanja audicije kao oblika provjere glazbenih sposobnosti koji se ponajviše vide u nezadovoljstvu kandidata većih glazbenih sposobnosti. Voditelj često bude okupiran skupinom kandidata kojoj treba više vremena za svladavanje glazbenog materijala, odnosno primoran je individualizirati zadatke te rad prilagoditi na način da svi kandidati mogu jednako aktivno sudjelovati u radu zbora. Skupina s višim glazbenim sposobnostima, osim nezadovoljstva, često postaje pasivna te gubi interes za rad jer ne vide osobni napredak. Takve učenike je potrebno potaknuti dodatnim zadatcima, osmisliti rad u grupama ili možda uključiti u rad, kao pomoć ostalima u svladavanju zborskog materijala (Radočaj-Jerković, 2017).

U svrhu formiranja zbora željene kvalitete te zadovoljstva kandidata i voditelja tijekom rada u zboru, neki autori smatraju da je nužno upotrijebiti standardizirane testove za provjeru glazbenih i vokalnih sposobnosti. Ti testovi se mogu provoditi u školama, selekcionirati učenike i prema glazbenim sposobnostima usmjeriti ih na dodatne glazbene aktivnosti. Uz spomenute metode testiranja valja spomenuti i testove glazbenog psihologa Edwina Gordona. Njegovi testovi temelje se na audijaciji koju on smatra temeljem muzikalnosti. Ona se odvija za vrijeme slušanja glazbe, izvođenja, sviranja ili pjevanja po sluhu, improviziranja, komponiranja ili notnog zapisivanja glazbenog sadržaja. Gordon smatra da audijacija za slušanje glazbe znači isto što i mišljenje za slušanje jezika (Radočaj-Jerković, 2017.).

5.2. Audicija kao postupak pristupanja glazbenoj školi

Za prijem u glazbenu školu elementi koji se ispituju su glazbeni sluh, ritam i glazbeno pamćenje, a ispitivanje se provodi usmenim putem. Glazbeni sluh provjerava se pjevanjem jedne pjesme prema izboru kandidata, a ukoliko se dogodi da kantidat nije pripremio pjesmu ispitivač zadaje neku poznatu pjesmu (npr. državnu himnu ili dječju pjesmu iz osnovnoškolskog programa glazbene kulture). Ritam se provjerava na način da ispitivač izvodi tri ritmičke fraze u trajanju od dva takta dvodobne mjere koje kandidat ponavlja pljeskanjem ili kucanjem. Glazbeno pamćenje ispituje se na način da ispitivač izvodi tri melodijske fraze u trajanju od dva takta dvodobne mjere koje kandidat ponovi pjevanjem (Pravilnik o organizaciji i provođenju prijemne audicije za upis učenika u osnovnu glazbenu školu, 2010).

Osim usmenog dijela ispita neke škole koriste i pismeni dio audicije. Za pismeni dio nije potrebna glazbena pismenost, a njime se želi utvrditi djetetova razina slušne i vizualne percepcije, koncentracija, razumijevanje izrečenog teksta i grafomotorička sposobnost. Za

rješavanje testa dijete ne mora biti čitač. Svaki nastavnik će pročitati i objasniti što se traži u zadatku nakon čega će učenici napisati rješenje u svoj primjerak testa. Obuhvaćena su četiri područja vezana za razvoj glazbenih sposobnosti u predškolskoj i ranoj školskoj dobi, a to su:

- visina i boja tona (sposobnost razlikovanja višeg tona od nižeg, prepoznavanje različitih izvora zvuka)
- ritam (prepoznavanje i međusobno razlikovanje ritamskih obrazaca)
- muzikalnost (razlikovanje glasnoće u sviranju i pjevanju, slušno razlikovanje dovršenih i nedovršenih dijelova pjesmice)
- grafomotorika i vizualna percepcija (sposobnost uočavanja sličnosti i razlika u zapisanim oblicima)

Kod svakog komisijskog ocjenjivanja pa tako i kod audicija postoje problemi i mogućnosti pogreške koji mogu utjecati na objektivnost ocjene. Neki od tih jesu profil ispitivača (preblagi ili prestrogi ispitivač), mogućnost halo-efekta (osobna mišljenja o kandidatu nevezana za njegovo znanje), zamor ispitivača i pogreška kontrasta, odnosno pojava da kvaliteta izvedbe prethodnog kandidata utječe na dojam kod sljedećeg. Također vrednovanje nečije interpretacije je upitno zbog subjektivnog doživljaja viđenog i odslušanog od strane svakog člana komisije (Brđanović, 2012). Također, kočnica kod ispitanika zbog koje se može pokazati pogrešna slika razine glazbenih sposobnosti je trema, prema tome ispitivači bi trebali stvoriti psihološki ohrabrujuću i smirenu atmosferu.

6. ZAKLJUČAK

Audicija u glazbenoj umjetnosti se najčešće koristi u svrhu prijema kandidata u glazbeno – školsku ustanovu ili zbor, a nerijetko se primijenjuje i s ciljem uključivanja kandidata u glazbene aktivnosti koje traže određenu razinu glazbenih sposobnosti. Od velikog je značaja kako za glazbene pedagoge tako i za voditelje ansambala, zborova i orkestara jer omogućuje probir kandidata ovisno o traženoj razini glazbenog predznanja. Prije audicije potrebno je postaviti kriterije ovisno o željama, ciljevima i viziji voditelja prema kojima stvara skupinu glazbenih umjetnika ili amatera. Kandidati koji zadovoljavaju postavljene kriterije i uspješno prođu audiciju su podjednakih glazbenih sposobnosti koji istom brzinom svladavaju nove glazbene sadržaje, a voditelj s njima lakše planira način rada i glazbeni repertoar.

Audicija često ima i negativan utjecaj na kandidate i događa se da oni zbog straha ili nekih drugih čimbenika u tom trenutku (npr. bolest) nisu sposobni dati sve od sebe prilikom nastupa. Takvi kandidati ostaju u sjeni i ne prolaze audicije, a da im se pruži prilika da pristupe zboru, odnosno sastavu za koji se audicija provodi, vjerojatno bi postigli vrlo visoke rezultate u tom području. Upravo to je ključan razlog napuštanja audicije kao metode selekcije kandidata prilikom formacije ansambla/zbora/orkestra.

Hoće li glazbenici prilikom formacije željene skupine kandidata primijenjivati audiciju ili bježati od nje prepušteno je njima samima, a uvjetovano je stilom i načinom rada te vizijom glazbenog sastava kakav žele stvoriti.

7. LITERATURA:

- Brđanović, D. (2016) Glazbene sposobnosti, osobine ličnosti i obilježja okoline kao prognostički pokazatelji razvoja glazbene kompetencije, Zagreb, Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet.
- Brđanović, D. (2014) Provjera metrijskih karakteristika Bentleyeva testa glazbenih sposobnosti na hrvatskom uzorku učenika glazbene škole, Croatian Journal of Education, Vol.18; No.2/2016, 323-349.
- Brđanović, D. (2011.) Stavovi predmetnih nastavnika instrumenata glazbene škole o godišnjem ispitu iz sviranja instrumenata, Život i škola, Vol.27; No.1/2012, 177-193.
- Farnsworth, P. R. (1969) The Social Psychology of Music, Iowa, The Iowa State University Press
- Matijević, M., Svalina, V. (2011) Glazbeno daroviti učenici na primarnom stupnju obrazovanja, Napredak, Vol.152, No. 3-4, 425-445.
- Musek, J. (1977) Psihologija osebnosti, Ljubljana, Dopisna delavska univerza Univerzum
- Nastavni plan i program za osnovne glazbene i osnovne plesne škole (2006) Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.
- Jerković, J. (2010) Osnove Dirigiranja II – Interpretacija, Osijek, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet Osijek.
- Poljak, V. (1970) Didaktika. Zagreb: Školska knjiga
- Požgaj, J. (1988) Metodika nastave glazbene kulture u osnovnoj školi, Zagreb, Školska knjiga
- Pravilnik o organizaciji i provođenju prijemne audicije za upis učenika u osnovnu glazbenu školu (2010), Varaždin, Glazbena škola u Varaždinu
- Radočaj-Jerković, A. (2017) Zborsko pjevanje u odgoju i obrazovanju, Osijek, Umjetnička akademija u Osijeku
- Révész, G. (1972) Einführung in die Musikpsychologie, Bern, A. Francje AG Verlag
- Rojko, P. (1981) Testiranje u muzici, Zagreb, Muzikološki zavod Muzičke akademije u Zagrebu
- Tomerlin, V. (1969) Dječje muzičko stvaralaštvo (priručnik za učitelje i nastavnike muzičkog odgoja), Zagreb, Školska knjiga
- Šulentić Begić, J. (2012) Glazbene sposobnosti pojedinca u kontekstu utjecaja nasljeđa i okoline, *Tonovi*, 55, 23-31

- Šulentić Begić, J., Glazbene sposobnosti učenika mlađe školske dobi
- Šulentić Begić, J. (2010) Problematika pjevačkog zbora mlađe školske dobi. *Tonovi*, 55, 33-44

ONLINE IZVORI:

- PROLEKSIS ENCIKLOPEDIJA - prva hrvatska opća i nacionalna online enciklopedija. Audicija. Preuzeto sa: http://proleksis.lzmk.hr/9878/ (pregledano 10.6.2018.)
- http://os-pavao-belas.skole.hr/glazbena_skola/audicija?news_id=382 (pregledano 23.5.2018.)